

BOEKEN

Ook nieuw uitgeefteam
Lebowski houdt ermee opDoor onze redacteur
Toef Jaeger

AMSTERDAM. Nog geen jaar na het vertrek van Oscar van Gelderen, de oprichter en uitgever van Lebowski, verlaat nu ook het nieuwe deel van het team de uitgeverij. Het gaat hierbij niet alleen om Daphne de Heer, die afgelopen december als de nieuwe uitgever begon, maar ook om de twee redacteurs en de assistent-uitgever. Vier van de vijf medewerkers stappen per 1 oktober op. Lebowski, dat van de zeven uitgeverijen die onder het uitgeefconcern Overamstel vallen altijd de succesvolste was, heeft nog geen nieuwe uitgever gevonden. In principe blijft de uitgeverij bestaan.

Lebowski-auteurs zijn dinsdagmiddag op de hoogte gesteld en hoorden dat er geen conflict aan ten grondslag ligt. Het is meer dat niemand de kar lijkt te willen trekken.

In januari 2020 ontstond er een conflict rondom de *true crime*-boeken van Astrid Holleeder bij Lebowski. Ze haalde haar bestsellers daar weg en de uitgeverij stopte van de een op de andere dag met het uitgeven van *true crime*. Datzelfde jaar stapte uitgever Van Gelderen abrupt op en begon een management voor auteurs en kunstenaars. Adjunct-uitgever Jasper Henderson en redacteur Roel van Diepen vertrokken naar uitgeverij Thomas Rap.

Afgelopen jaar had Lebowski succes met de boeken van onder anderen Susan Smit, Roxane van Iperen en Simone Atangana Bekono. Bekono gaat naar De Arbeiderspers. Ook van Arnon Grunberg en Dave Eggers verschijnen geen titels meer bij Lebowski. Van Iperen zit er contractueel nog vast, maar heeft zich net als meer Lebowski-auteurs aangesloten bij het management van Van Gelderen.

POLITIEK

Omtzigt sluit
terugkeer CDA uit

AMSTERDAM. Pieter Omtzigt keert definitief niet terug bij het CDA. Ook zal hij de komende tijd geen nieuwe politieke partij oprichten, maar bij terugkeer van zijn ziekteverlof aanvankelijk verdergaan als Groep Omtzigt, zo heeft hij in een interview in dagblad *Tubantia* laten weten. „Ik heb nog steeds de idealen waarvoor ik gekozen ben”, aldus Omtzigt. „En daarmee kan ik, helaas, niet anders dan alleen verder gaan.” Omtzigt gaat na een burn-out op 15 september weer aan het werk in de Tweede Kamer. Hij zegt nog wel met het CDA te willen samenwerken. (NRC)

GROVE MISHANDELING

Ontgroening corps
Adam afgeschaf

AMSTERDAM. Het Amsterdamsch Studenten Corps (A.S.C.-A.V.S.V.) schaft de ontgroening voor disputen in hun huidige vorm voorlopig af. Dat laat het bestuur van het corps weten in een dinsdag brief op de eigen website. Uit onderzoek naar de onlangs afgeronde kennismakingstijd van het nieuwe studiejaar bleek dat „ten minste zes disputen zich schuldig hebben gemaakt aan grove mishandeling en vernedering”. Afgelopen week staakte het corps de ontgroening al per direct na meerdere geweldsincidenten op donderdag 2 september. (NRC)

VERGROENINGSBELEID

Topman Tata: 'Omgeving
fabriek weegt zwaar mee'

Snel lagere CO₂-uitstoot of snel minder overlast voor de omgeving, dat is het dilemma waar Tata Steel IJmuiden op afkoerst.

Door onze redacteurs
Milo van Bokkum en
Teri van der Heijden

VELSEN-NOORD. De overlast voor de omgeving van de staalfabriek Tata Steel in IJmuiden gaat een „zwarte rol spelen” bij het bepalen van de vergroeningsstrategie. Dat zegt topman Hans van den Berg in een interview met NRC. Deroute die de overlast sneller vermindert, zou wel kunnen betekenen dat de fabriek langer meer CO₂ blijft uitstoten, bleek vorige week uit een studie in opdracht van Tata Steel.

Bij Tata Steel, met 7 procent van het totaal de grootste CO₂-uitstoter van Nederland, speelt al een jaar een discussie over de wijze waarop de fabriek wil vergroenen. De directie was oorspronkelijk van plan CO₂ af te vangen en op te slaan onder de Noordzee, om vervolgens op de langere termijn staal te maken op basis van waterstof.

Onder druk van de lokale afdeling van vakbond FNV en een groep ex-managers is daar een andere optie bijgekomen: direct overstappen op de schonere productiemethode, maar eerst op basis van aardgas en, als dat voldoende beschikbaar is, op basis van waterstof. Zij vinden CO₂ afvangen niet slim, omdat het betekent dat er twee keer geïnvesteerd moet worden.

Volgens eerste tussentijdse resulta-

Hans van den Berg, directievoorzitter van Tata Steel.

FOTO ROGER CREMERS

ten van een haalbaarheidsstudie van consultantskantoor Roland Berger levert CO₂ afvangen sneller een lagere uitstoot op. Van de andere route is de verwachting dat deze juist de overlast voor de omgeving sneller terugdringt.

Uitstoot nooit op nul

De fabriek gaat allerlei factoren tegen elkaar afwegen, zegt topman Hans van den Berg. Dat zijn er nog veel meer, zoals mogelijke overheidssubsidies en technische haalbaarheid. Maar het terugdringen van de overlast noemt hij een van de belangrijkste zaken.

De discussie over de overlast werd afgelopen week op scherp gezet na een rapport van het RIVM. Daaruit bleek dat met name in Wijk aan Zee te hoge

concentraties lood voorkomen. Dat kan schadelijk zijn voor de gezondheid van buitenspelende kinderen die met het lood in aanraking komen. De Noord-Hollandse gedeputeerde Jeroen Olthof (PvdA) vroeg zich in een eerste reactie af of staalindustrie in de regio wel kon blijven bestaan.

Van den Berg zegt ook dat het RIVM-rapport „zwaarder” was dan verwacht. Volgens de topman is het de bedoeling dat de uitstoot van schadelijke stoffen de komende jaren daalt door investeringen in bijvoorbeeld filters. Tegelijkertijd blijft hij erbij dat het onmogelijk is de uitstoot helemaal op nul te krijgen.

[+] Interview Hans van den Berg E4-5

RECHTSSTAAT

Brussel eist dwangsom van
Polen voor bestraffen rechters

Het conflict tussen Polen en de EU over de Poolse rechtsstaat gaat een nieuwe fase in nu Brussel de financiële duimschroeven aandraait.

Door onze correspondent
Clara van de Wiel

BRUSSEL. Na jarenlang juridisch touwtrekken is het conflict tussen de Europese Commissie en Polen dinsdag een nieuwe fase ingegaan. Voor het eerst heeft Brussel het Europees Hof van Justitie dinsdag gevraagd Warschau een dwangsom op te leggen voor het niet naleven van een gerechtelijke uitspraak. Een dag eerder werd al bekend dat de Commissie de subsidiestroom dreigt te staken naar Poolse steden die zichzelf tot 'lhbti-vrije zone' hebben verklaard. Ondertussen weigert Brussel ook het plan goed te keuren waarmee Polen aanspraak wil maken op geld uit het coronaherstelfonds.

De dwangsom die de Commissie

Polen nu wil opleggen, draait om de omstreden tuchtkamer die kritische rechters uit hun ambt kan zetten, salaris kan ontnemen of strafrechtelijk kan vervolgen. In juli oordeelde het Europees Hof dat Polen die tuchtkamer moet opschorten, omdat die de onafhankelijkheid van de rechtspraak schendt en in strijd is met het EU-recht.

De Commissie erkent dat
zorgen over de Poolse
rechtsstaat een rol spelen

In reactie zegde Polen half augustus toe de tuchtkamer op te heffen, maar met die toezegging neemt de Europese Commissie geen genoegen. Een verzoek aan het Hof in Luxemburg om een financiële sanctie op te leggen, komt maar heel zelden voor en voert de druk op de regering in Warschau flink op. Het vaststellen van de hoogte van de boete laat Brus-

sel aan het Hof over. In een vergelijkbare zaak werd een dagelijkse boete van 100.000 euro opgelegd.

Maandag werd duidelijk dat de Commissie de betaling van 126 miljoen euro aan EU-fondsen dreigt te bevriezen aan Poolse regio's die zichzelf tot 'lhbti-vrije zone' hebben verklaard. Al eerder uitte Brussel zijn zorgen over de schending van de rechten van lhbti'ers in Polen en als de regio's voor 15 september niet met een adequate uitleg komen, kunnen de EU-gelden stopgezet worden.

De inzet is nog hoger in het conflict over de herstellmiljarden waarop Polen aanspraak maakt. In mei diende Warschau een plan in voor 'zijn' 23 miljard uit het coronaherstelfonds, maar Brussel heeft nog geen goedkeuring gegeven. De Commissie erkent dat zorgen over de Poolse rechtsstaat daarbij een rol spelen. Eurocommissaris Paolo Gentiloni (Economie, Italië) zei vorige week dat de lopende discussie over de uitbetaling van de gelden „ook gaat over het primaat van het Europees recht, zoals de Poolse overheid zelf erg goed weet”.

Vanaf deze week leest u de column van **Floor Rusman** elke zaterdag in NRC Weekend.

INTERVIEW HANS VAN DEN BERG TOPMAN TATA STEEL IJMUIDEN

'Nul uitstoot lukt niet, dat is een dilemma'

Na het RIVM-rapport over schadelijke stoffen staat het bestaansrecht van Tata Steel in IJmuiden onder druk. Alles staat „op scherp”, zegt de topman. „Als ik een grijze wolk zie, denk ik: maar dat kan niet meer!”

Door onze redacteurs
Milo van Bokkum en
Teri van der Heljden

VELSEN-NOORD. Hans van den Berg was wel een beetje benieuwd of hij aangesproken zou worden. Maar toen hij vrijdagavond na een hectische week een „pizzaatje” ging eten in Wijk aan Zee, gebeurde er niks. Een dag ervoor was uit een RIVM-rapport gebleken dat 'zijn' fabriek, Tata Steel, zoveel schadelijke stoffen (lood en pak's) uitstoot dat het gevaarlijk kan zijn voor spelende kinderen in de omliggende dorpen. En dan vooral in Wijk aan Zee.

Met de bewoners van het dorp heeft hij er nog niet over gesproken, vertelt Van den Berg op het hoofdkantoor. Hij is een *local*: werkt al dertig jaar in de fabriek en woont zelf in Beverwijk, dat ook zo'n beetje naast het fabrieksterrein ligt. Hij denkt de omwonenden wel een beetje te kennen. Hij wil pas met ze in gesprek, zegt hij, als hij „wat te vertellen” heeft. „Veel omwonenden zeggen: je kunt wel weer komen luisteren, maar je weet het toch wel? Of niet dan? Laat actie zien.”

Hans van den Berg (1962) is directeur van de meest controversiële fabriek van Nederland. Dat was al maanden zo, maar de afgelopen dagen is er meer discussie dan ooit over Tata Steel IJmuiden (9.000 werknemers). Sinds het RIVM-rapport lijkt het bestaansrecht van de fabriek - tevens verantwoordelijk voor 7 procent van de nationale CO₂-uitstoot - voor het eerst onder druk te staan. Na publicatie van het RIVM-rapport vroeg de Noord-Hollandse gedeputeerde Jeroen Olthof (PvdA) zich

„Als ik terugkijk, denk ik: we hadden feller en eerder op de vele klachten moeten reageren

hardop af of er nog wel plaats is voor staalindustrie in de IJmond. Donderdag staat een debat in de Tweede Kamer over de fabriek op de planning.

Wat was uw eerste gedachte, toen u het RIVM-rapport las?

„Het is zwaarder dan ik had verwacht. Het is echt een stevig rapport. Expliciet opgeschreven, het staat er zwart op wit. Dit is de nieuwe realiteit.”

De zorgen over wat Tata allemaal uitstoot, bestaan al jaren. Denkt u nu: we hadden sneller in actie moeten komen?

„Dat is een vraag die mij veel wordt gesteld. We hebben al heel veel gedaan. We hebben eind vorig jaar 300 miljoen vrijgemaakt om de overlast in de omgeving te beperken. Maar goed, al vóór de grafietregens in 2018 kregen we duizend klachten per jaar - dat zijn er drie per dag. Daar waren we aan gewend. Maar als ik terugkijk, denk ik: daar hadden we feller en eerder op moeten reageren.”

Er lag al een plan om de uitstoot van stof, waaronder lood en pak's, in 2025 terug te brengen met 55 procent. Dat duurt nog jaren. Kunt u er niet bijvoorbeeld dit jaar nog iets aan doen?

„We doen wat we kunnen. We gaan filterinstallaties bouwen, maar die zijn gigantisch - dat kost tijd. Maar misschien zijn er wel sneller creatieve dingen te verzinnen. Twee jaar geleden heb ik de zorgen gezien over grafiet, huilende moeders. Toen hebben we afgesproken dat we iedere ochtend de speeltoestellen zouden schoonmaken. Dat konden we direct gaan doen.”

Met een reductie van 55 procent kunnen kinderen nog niet veilig buitenspelen. Kunt u de uitstoot terugbrengen naar nul?

„Nul gaan we het niet krijgen. En dat is een dilemma. Want het RIVM zegt: Nederlanders krijgen al veel meer lood binnen dan gezond is, via voedsel. Dus alles wat extra is, is ongewenst. De maatschappij kan en mag verwachten dat we de invloed op de gezondheid absoluut mini-

maliseren. En dat we voortdurend aan het verbeteren zijn, sneller dan we tot nu toe gedaan hebben.”

Maar we moeten wel accepteren dat kinderen enig gezondheidsrisico blijven lopen, als ze hier opgroeien?

„Nee, dat moeten we niet accepteren. Kinderen moeten veilig kunnen buitenspelen.”

Advertentie

nrc webwinkel

Exclusief bij NRC

Architectuur, stedenbouw en kunst in een magnifieke Italiaanse setting
Verblijf in elegante Villa Hotel Michelangelo
Boeiende posttour naar Venetië, Udine en Palmanova

Met architect Sjoerd Soeters, NRC columnist Bernard Hulsman en kunsthistoricus Frederike Upmeijer naar Veneto

Een zesdaagse NRC Academie met boeiende inleidingen en een overweldigende schoonheid in het Venetiaanse achterland.

4 - 9 oktober en posttour van 9 - 12 oktober 2021

Reissom: vanaf € 2125,- p.p. op basis van tweepersoons classic/superior kamer.

We zien werk van de grote Italiaanse architecten Palladio en Scarpa in onder andere de beeldschone historische centra van Verona, Vicenza en Treviso en vanaf het water op de Riviera del Brenta.

Boek nu zonder verplichtingen.

Ga naar nrcwebwinkel.nl/reizen

AKZONOBEL
99,84 euro / - 2,5 %

Problemen bij toelevering gevreesd

AkzoNobel was de sterkste daler in de AEX-index. Beleggers schrokken van de waarschuwing die PPG Industries, de Amerikaanse concurrent van Akzo, afgaf. PPG trok zijn financiële prognoses voor het hele jaar in vanwege problemen in de toeleveringsketen. Beleggers leken ervan uit te gaan dat Akzo ook in de problemen komt. (ANP)

KPN
2,72 euro / + 4,1 %

Overname T-Mobile stuwt aandeel KPN

KPN liep voorop in de AEX, na het nieuws dat concurrent T-Mobile Nederland voor 5,1 miljard euro wordt verkocht aan Apex Partners en Warburg Pincus. Dat werd opgevat als blijk van kracht van de telecommarkt. Deutsche Telekom, de verkoper van T-Mobile Nederland, breidt uit in de VS. Het aandeel van het Duitse bedrijf daalde licht. (ANP)

PROSUS
79,95 euro / + 1,3 %

Chinese investering rendeert goed

Het aandeel Prosus was gewild, mede dankzij een sterke koerswinst van het Chinese internetbedrijf Tencent, waarin de techinvesteerder een groot belang heeft. Ook deed Prosus mee aan een nieuwe investeringsronde van ShopUp, een zakelijk e-commerceplatform voor het midden- en kleinbedrijf uit Bangladesh. (ANP)

Hans van den Berg, directievoorzitter van Tata Steel.

dus ook groener: de CO₂-uitstoot moet omlaag. Een ding is duidelijk: uiteindelijk zullen de steenkolen die nu worden gebruikt om staal te maken, vervangen worden door waterstof, zodra daar voldoende van beschikbaar is. Over de route daarnaartoe, woedt al lange tijd discussie.

Route één is deze: voorlopig staal blijven maken met steenkool en CO₂ opslaan onder de Noordzee, en dan op termijn overstappen op waterstof - deze optie had steeds de voorkeur van de directie. Route twee: direct omschakelen naar de nieuwe manier van staal maken, en zolang er niet genoeg waterstof is, gebruik maken van aardgas. Dit is de favoriet van de lokale FNV. Bij deze tweede optie neemt ook de overlast voor de omgeving sneller af, maar volgens de eerste resultaten van een haalbaarheidsstudie daalt de CO₂-uitstoot dan wel minder snel.

In hoeverre weegt de omgeving mee in de afweging tussen de twee opties?

„Dat gaat een hele zware rol spelen. We gaan verschillende opties langs de meetlat van de omgeving leggen.”

Dan is er maar een optie toch, als dat heel zwaarwegend is?

Van den Berg blijft stil.

U kijkt veelbetekend.

„We laten de twee grote routes onderzoeken. De route zonder CO₂-opslag is in een keer een grote stap voorwaarts.”

Welk idee trekt u meeste aan?

„Het in één keer goed doen is natuurlijk een hele aantrekkelijke optie. Maar alle andere dingen moeten ook kloppen. Het moet technisch haalbaar zijn. Het moet snel kunnen. De hoeveelheid CO₂ die we reduceren is van belang. En het hele omgevings- en gezondheidsdossier. Voor CO₂ afvangen bestaat bovendien een subsidieregeling, en voor de tweede route niet. Maar als aan een aantal andere dingen is voldaan, dan heeft de tweede route voorkeur.”

U suggereert dat de overheid moet helpen bij de vergroening. Waarom zou dat logisch zijn?

„Ik vind het niet logisch. Je zal daar een verhaal bij moeten hebben. Maar als je kijkt naar de overgang die wij moeten maken, zo groot en zo snel, dat is geen geleidelijk proces. Daar is geen business case voor te maken. We maken in Nederland niet genoeg winst om die overgang te maken.” De fabriek maakt gemiddeld rond de 300 miljoen euro winst per jaar, bij een omzet van zo'n 5 miljard.

Wat verwacht u van het debat in Den Haag donderdag?

„Ik hoop toch dat er een sfeer is van support voor bedrijf. En toch ook wel, hoe lastig ook, dat er vertrouwen is dat we het kunnen oplossen en dat gaan doen.”

FOTO ROGER CREMERS

Maar eigenlijk zegt u: dat is onmogelijk.
„We moeten daar zo dicht mogelijk in de buurt komen.”

Politici vragen zich openlijk af of Tata Steel op deze plek wel moet blijven.

„Ja, het staat op scherp. Wij kunnen ons als bedrijf niet vaak genoeg realiseren dat dat zo is. Ik sta er absoluut niet zo in van: die grote Goliath, die draait wel door.”

Hebt u het gevoel dat Tata Steel in z'n bestaansrecht wordt bedreigd?

„Nee, ik wil niet in die termen denken. Er is maar één optie voor de toekomst. Op groene wijze staal produceren in een schone omgeving. Dat staal maken we niet voor niets. Alles is op staal gebouwd, zonder stort de hele zaak in elkaar. De energietransitie is ook gebaseerd op staal, denk aan windmolens.”

Er is niet bepaald een staaltekort geweest de afgelopen jaren. Waarom moet het per se hier gemaakt worden?

„Wij maken topkwaliteit staal. Dat kunnen anderen ook wel maken, maar zulk staal is helemaal niet zo overvloedig, hoor. En ik vind ook niet dat je als land je problemen moet exporteren.”

Hans van den Berg, gepromoveerd natuurkundige, begon in de jaren negentig bij wat toen nog de Hoogovens waren en klom gestaag op binnen het bedrijf. Het grootste deel van zijn carrière was de fabriek de industrietrots van Nederland. In 2018, vertelt hij, vierden ze in die sfeer nog het honderdjarig bestaan. „We waren on top of the world.”

Een paar maanden later begon het imago te kantelen, toen 'grafietregens' men-

Ik sta er absoluut niet zo in van: die grote Goliath, die draait wel door

sen deed realiseren dat die grote belangrijke werkgever óók allerlei troep uitspuugt. Tegelijkertijd kwam het bedrijf onder vuur te liggen vanwege zijn immense CO₂-uitstoot.

Van de grandeur is weinig over. De overgang is lastig, geeft Van den Berg toe. „Dat merkten we ook met het RIVM-rapport. Onze reflex is: kijk eens wat we allemaal al doen en welke maatregelen we nemen! Het voelt bijna onrechtvaardig. Terwijl de omgeving zegt: ja het is prachtig wat je doet, maar hier heb je een rapport en hier is de overlast en dat is wat jullie doen.”

Is uw eigen kijk op het bedrijf veranderd de afgelopen jaren?

„Ik denk dat... hoe zal ik dat nou eens formuleren.” Van den Berg kijkt uit het raam en denkt even na. „Laten we zeggen: hoe we er bij de fabriek naar keken, wat we normaal vonden of acceptabel, dat is in rap tempo aan het veranderen. Als ik in IJmuiden ben en ik zie een grijze wolk, dan denk ik: ja maar dat kan niet meer! Dat kan niet meer!”

Gaat het personeel daar ook in mee?

„Ik denk dat we daar wel de slag aan het maken zijn. Maar ze vinden het ook lastig. Die lezen sociale media, en de kritiek en die reageren daarop. Zij zeggen: ja maar alle klachten, dat is allemaal import. Dat zijn geen echte Wijk aan Zee'ers. Maar ja, of je nou vanuit Amsterdam hier komt wonen of er al dertig jaar woont, je hebt dezelfde rechten. En er zijn ook oude Wijk aan Zee'ers die denken: wacht even, wat betekent het nu allemaal precies die fabriek?”

Behalve minder schadelijke stoffen uitstoten in de omgeving, moet Tata Steel